

PHÂN TÍCH CÁC VAI TRÒ PHÁP LÝ CỦA HỢP ĐỒNG MUA BÁN NGUYÊN LIỆU SẠCH TRONG ĐẦU THẦU PHỤC VỤ NGÀNH HÀNG HẢI ANALYZING THE LEGAL ROLES OF CONTRACTS FOR THE SALE OF CLEAN FUEL IN MARINE PROCUREMENT

NGUYỄN ĐÌNH THÚY HƯỜNG*, NGUYỄN THÀNH LÊ, NGUYỄN VĂN TRƯỜNG

Khoa Hàng hải, Trường Đại học Hàng hải Việt Nam

*Email liên hệ: huongndt.hh@vimaru.edu.vn

Tóm tắt

Chuyển đổi năng lượng xanh đang là xu hướng phát triển được khuyến khích và sử dụng năng lượng sạch sẽ trở thành quy định bắt buộc vào năm 2050 dựa theo những cam kết về cắt giảm phát thải ròng của Việt Nam tại hội nghị các bên (COP 26) trong khuôn khổ của Công ước khung của Liên Hiệp Quốc về biến đổi khí hậu (UNFCCC). Với nhu cầu năng lượng cao, ngành hàng hải cũng không nằm trong ngoại lệ của quá trình chuyển đổi năng lượng. Hợp đồng mua bán nguyên liệu để phục vụ ngành hàng hải là một thỏa thuận pháp lý quan trọng xác lập quyền và nghĩa vụ của bên bán và bên mua. Trong quy trình đấu thầu, hợp đồng mua bán nguyên liệu sạch giữ các vai trò pháp lý khác biệt như là một hình thức lựa chọn nhà thầu; một bước trong quy trình lựa chọn nhà thầu; một cách thức để đánh giá năng lực nhà thầu; một văn bản pháp lý nhằm thực thi các yêu cầu trong hồ sơ mời thầu và một công cụ hạn chế rủi ro pháp lý cho các bên tham gia.

Từ khóa: Nguyên liệu sạch, hợp đồng mua bán, đấu thầu, đánh giá năng lực nhà thầu, thực thi.

Abstract

Green energy transition has been an incoming development, in 2050, clean energy will be compulsory according to the engagements related to the cutting to zero emission of Vietnam at the Conference of Parties 26 (COP26) under the circumstances of United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). The maritime industry followed strictly this green energy transition due to its high demand on fuel. The contract for sale of clean fuel is an agreement, stipulated the obligation and right of the vender and the buyer. According to the Law of Procurement 2023, the contract for sale, is considered as a manner to select the contractor; a process in order to select the contractor and a

manner to evaluate the contractor's competence. Besides, according to the Law of Commerce 2005, the contract for sale is a legal agreement to implement the demands from procurement dossier and a manner to limit risks.

Keywords: Clean fuel, contract for sale, evaluation of contractor competence, implementation.

1. Mở đầu

Để cung cấp dịch vụ vận chuyển hàng hóa bằng đường biển và các dịch vụ phái sinh khác như hoa tiêu, lai dắt, cung ứng hàng hải, mua sắm nguyên liệu là điều kiện tiên quyết để tiến hành [1]. Mua sắm nguyên liệu là hoạt động thuộc khoản chi thường xuyên của các doanh nghiệp hàng hải [2]. Với mục tiêu tối đa hóa lợi nhuận, nhu cầu tìm được nhà cung cấp nguyên liệu với chi phí hợp lý, cạnh tranh, phù hợp với các tiêu chuẩn kỹ thuật của IMO (Tổ chức Hàng hải quốc tế) và của chính quyền cảng của quốc gia ven biển là động lực thúc đẩy các công ty vận tải biển và các công ty dịch vụ hàng hải thực hiện hoạt động đấu thầu [3]. Trong đấu thầu, hợp đồng mua bán là một văn bản pháp lý quan trọng, xác lập quyền và nghĩa vụ của bên bán, bên mời thầu và bên mua, nhà thầu được lựa chọn. Đứng trước các thách thức về biến đổi khí hậu và cam kết cắt giảm phát thải khí thải về 0% cho đến năm 2050, nguyên liệu sạch đang và sẽ là một xu hướng được khuyến khích sử dụng trong ngành hàng hải [4] [5]. Quá trình đấu thầu bao gồm “hợp đồng” mua bán nguyên liệu sạch cũng như các loại nguyên liệu khác phục vụ vận chuyển hàng hóa bằng đường biển đều chịu sự điều chỉnh của Luật Đấu thầu số 22/2023/QH15, có hiệu lực kể từ ngày 01/01/2024. Đối với các hoạt động mua sắm nguyên liệu thông qua đấu thầu trước ngày 01/01/2024, Luật Đấu thầu 43/2013/QH13 vẫn có hiệu lực áp dụng. Trong khuôn khổ nghiên cứu về hợp đồng mua bán nguyên liệu sạch trong đấu thầu phục vụ cho phát triển bền vững ngành hàng hải đến năm 2050, cơ sở pháp lý được đưa ra phân tích chính là Luật Đấu thầu 2023, văn bản hiện

có hiệu lực thi hành. Theo quy định của Luật Đấu thầu 2023, hợp đồng mua bán nguyên liệu sạch có 04 vai trò pháp lý. Cụ thể, hợp đồng mua bán hàng hoá chính là một hình thức lựa chọn nhà thầu thông qua mua sắm trực tiếp (Khoản 1, điểm đ, Điều 20); một bước trong quy trình lựa chọn nhà thầu (Điều 43); một văn bản pháp lý nhằm thực thi các yêu cầu trong hồ sơ mời thầu (Điều 69). Từ bước thực thi, hợp đồng mua bán nguyên liệu sạch còn là một cách thức để đánh giá năng lực nhà thầu (Khoản 1 điểm k, Điều 7 và Khoản 1, điểm c, Điều 8). Bên cạnh đó, hợp đồng mua bán nguyên liệu sạch chính là một công cụ hạn chế rủi ro pháp lý cho các bên tham gia.

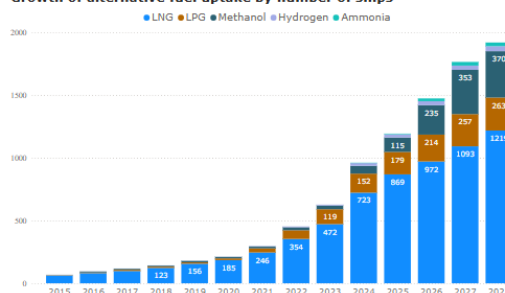
2. Phạm vi nghiên cứu và thực tiễn phát triển

Điều 2 Luật Đấu thầu 2023 đã quy định rõ đối tượng áp dụng của luật, trong đó bao gồm các dự án sử dụng ngân sách nhà nước theo quy định của Luật Ngân sách Nhà nước và/ hoặc có thể được đầu tư bởi doanh nghiệp nhà nước theo quy định của Luật Doanh nghiệp và doanh nghiệp do doanh nghiệp nhà nước nắm giữ 100% vốn điều lệ. Luật Đấu thầu 2023 không phân định mục đích công - tư trong đấu thầu như Luật Đấu thầu 2013 mà tập trung phân loại đấu thầu theo định hướng nghiệp vụ đấu thầu là tư vấn, phi tư vấn; mua sắm. Việc thống nhất pháp luật và quy trình trong đấu thầu sẽ giúp minh bạch, xóa bỏ sự chênh lệch giữa các dự án đấu thầu. Do đó, khái niệm chủ đầu tư đã được Luật Đấu thầu 2023 khẳng định là cơ quan, tổ chức sở hữu vốn, vay vốn hoặc được giao trực tiếp quản lý, sử dụng vốn, quản lý quá trình thực hiện dự án; đơn vị sử dụng ngân sách; đơn vị dự toán trực tiếp sử dụng dự toán mua sắm ngoài ngân sách nhà nước; đơn vị mua sắm tập trung.

Kể từ ngày 01/01/2025, tất cả các gói thầu đều phải bắt buộc tiến hành thông qua Hệ thống mạng đấu thầu quốc gia với những gói thầu theo hình thức đấu thầu rộng rãi, đấu thầu hạn chế và chào hàng cạnh tranh diễn ra trên lãnh thổ Việt Nam áp dụng bắt buộc với những nhà thầu và nhà đầu tư có tư cách hợp lệ (Điều 50, Luật Đấu thầu 2023). Luật Đấu thầu 2023 hoàn toàn không căn cứ vào tính chất sở hữu Nhà nước để loại trừ việc áp dụng pháp luật và đảm bảo tính công khai của gói thầu. Tuy nhiên, trên thực tế, các công ty vận tải biển lớn hoàn toàn có thể không xuất hiện trên hệ thống mạng đấu thầu quốc gia để mua sắm nguyên liệu sạch vì nhiều nguyên nhân: Thứ nhất, đấu thầu được thực hiện dưới quy mô quốc tế; thứ hai đấu thầu được tiến hành dưới những hình thức không thông qua mạng như mua sắm trực tiếp, chỉ định thầu. Do đó, bất kể hình thức sở hữu của tàu biển,

Luật Đấu thầu 2023 vẫn được áp dụng, nhưng mức độ công khai thông tin là khác biệt.

Growth of alternative fuel uptake by number of ships

(Nguồn: Horizon Graphic and Det Norske Veritas)

Hình 1. Tăng trưởng số lượng tàu tiếp nhận năng lượng thay thế từ 2015-2025

Trong những năm gần đây, xu hướng xanh hóa nguyên liệu, sử dụng nguyên liệu thay thế đang dần phổ biến trong ngành hàng hải theo nghiên cứu của Future Fuels and Technology Project, thuộc Tổ chức hàng hải quốc tế (IMO). Cũng trong nghiên cứu này, xét về độ phổ biến khi sử dụng, thứ tự của các nguyên liệu sạch được các tàu lựa chọn là khí thiên nhiên hóa lỏng (LNG), khí dầu mỏ hóa lỏng (LPG), methanol, hydrogen và ammonia. Nghiên cứu không chỉ ra bất cứ điểm tiếp nhận nguyên liệu sạch hoặc/và nguyên liệu thay thế nào đến từ Việt Nam, tuy nhiên Việt Nam được ghi nhận có 01 điểm có đủ cơ sở vật chất cung cấp khí LNG tại cảng Cái Mép - Thị Vải [6].

Những cam kết của Việt Nam trong khuôn khổ COP26 về cắt giảm khí thải ròng xuống 0% hoàn toàn hải hòa và đồng hướng với khung hành động của IMO về cắt giảm khí thải ròng. Cụ thể:

Trong ngắn hạn, IMO có quy định về chỉ số vận hành hiệu quả tàu đang vận hành (EEXI) chỉ số phát thải carbon trong quá trình vận hành.

Trong dài hạn, năm 2030 IMO đặt mục tiêu giảm 40% khí carbon-đi-ô-xít; 5-10% điểm tiếp nhận không phát thải khí thải; giảm 20-30% lượng khí thải phát thải ròng.

Từ những cam kết trên, Chính phủ đã có các mục tiêu và chiến lược phát triển với tầm nhìn dài hạn nhằm phân bổ và sử dụng hiệu quả các nguồn lực để đạt mục tiêu cắt giảm khí thải ròng. Mặc dù đến 2050, cắt giảm 0% khí thải phát thải ròng mới trở thành quy định bắt buộc, tuy nhiên, Chính phủ đã có hoạch định chính sách rõ ràng về chuyển đổi năng lượng sạch nói riêng và sử dụng năng lượng sạch trong ngành hàng hải. Cụ thể:

Quyết định số 893/QĐ-TTg về phê duyệt quy

hoạch tổng thể về năng lượng quốc gia thời kỳ 2021-2030, tầm nhìn đến năm 2050 đặt mục tiêu cắt giảm khí thải ròng với tỉ lệ nhanh nhất có thể.

Quyết định số 896/QĐ-TTg về phê duyệt Chiến lược quốc gia về biến đổi khí hậu giai đoạn đến năm 2050 với tỉ lệ cắt giảm 43,5% với các khí nhà kính thường được dùng trong thương mại vào năm 2030.

Quyết định số 876/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ: Phê duyệt Chương trình hành động về chuyển đổi năng lượng xanh, giảm phát thải khí các-bon và khí mê-tan của ngành giao thông vận tải.

Cho tới thời điểm hiện tại, khái niệm nguyên liệu sạch chưa được chính thức quy định tại bất kỳ văn bản quy phạm pháp luật nào của Việt Nam và thế giới. Tuy nhiên các định nghĩa dưới góc độ khoa học kỹ thuật đều tương đối đồng nhất về tính chất của nguyên liệu sạch là loại nguyên liệu không gây phát thải khí carbon và các loại khí khác gây ra hiện tượng phát thải khí nhà kính trong quá trình vận hành loại nguyên liệu này [7]. Khái niệm nguyên liệu sạch có thể dễ bị nhầm lẫn với nguyên liệu xanh và nguyên liệu tái tạo nhưng tính chất kỹ thuật để phân loại của các loại nguyên liệu này hoàn toàn khác biệt: Nguyên liệu xanh là loại nguyên liệu có nguồn gốc hoàn toàn từ tự nhiên, còn nguyên liệu tái tạo là dạng nguyên liệu có khả năng làm đầy lại được sau khi sử dụng [8]. Như vậy, năng lượng gió, mặt trời vừa có thể tạo ra dòng điện là nguyên liệu sạch vừa là nguyên liệu xanh và có thể tái tạo. Tuy nhiên, năng lượng hạt nhân, dù rất gây tranh cãi về độ an toàn, lại được xếp vào nhóm nguyên liệu sạch. Kết hợp với khoản 8 Điều 3 Luật Thương mại 2005, mua bán nguyên liệu sạch có thể được hiểu là hoạt động thương mại, theo đó bên bán có nghĩa vụ giao một đơn vị nhất định nguyên liệu không phát thải khí carbon và không gây phát thải khí nhà kính trong quá trình vận hành, chuyển quyền sở hữu đơn vị nguyên liệu sạch này cho bên mua và nhận thanh toán; bên mua có nghĩa vụ thanh toán cho bên bán, nhận hàng và quyền sở hữu hàng hoá theo thỏa thuận.

Chính từ khái niệm giao thoa giữa năng lượng sạch và năng lượng tái tạo, hãng tàu CMG CMA đã thực hiện dự án xà lan điện giữa Bình Dương và Cái Mép tại cảng nước sâu Gemalink cùng với sự hợp tác của hãng dụng cụ thể thao NIKE [9]. Các doanh nghiệp vận tải biển đứng trước xu hướng chuyển đổi năng lượng và đáp ứng chuẩn phát thải của MARPOL và IMO có 02 phương án: Sử dụng nguyên liệu theo tiêu chuẩn hoặc giảm công suất, cải hoán tàu biển. Trong năm 2023, VOSCO đã có cách làm đa dạng bao gồm: Cấp và sử dụng điện bờ cho 02 tàu container khi cập cầu cảng Chùa Vẽ làm hàng để cắt giảm phát thải CO₂

tại cảng, giảm chỉ số Chỉ thị cường độ carbon (CII) cho tàu; lắp đặt bộ giới hạn công suất máy chính EPL cho 06 tàu để giảm phát thải khí CO₂, hướng đến đáp ứng các quy định của IMO về Chỉ số hiệu quả năng lượng đối với tàu hiện có (EEXI) và Chỉ thị cường độ carbon (CII). Như vậy, mua bán nguyên liệu sạch chưa phải lựa chọn hàng đầu của các doanh nghiệp vận tải biển hiện nay khi các tiêu chuẩn không phát thải khí carbon chưa bắt buộc [10]. Do đó, các thương vụ mua bán nguyên liệu sạch và trước đó là tiềm năng đầu thầu nguyên liệu sạch được kỳ vọng sẽ có độ phổ biến cao và có tính áp dụng trong tương lai.

3. Sử dụng hợp đồng mua bán nguyên liệu sạch cho mua sắm trực tiếp, một hình thức lựa chọn nhà thầu

Trong số 09 hình thức lựa chọn nhà thầu, mua sắm trực tiếp được thể hiện dưới dạng văn bản bằng hợp đồng mua bán, là một hình thức lựa chọn nhà thầu có điều kiện, theo quy định tại Điều 25 Luật Đấu thầu 2023.

Để ký kết trực tiếp hợp đồng mua bán nguyên liệu sạch với các công ty cung ứng nguyên liệu hàng hải, các hãng tàu, công ty vận tải biển Việt Nam và các doanh nghiệp kinh doanh các dịch vụ hàng hải khác hoàn toàn được quyền bỏ qua 02 giai đoạn tổng quát trong quy trình là chuẩn bị mời thầu và đấu thầu. Có 04 điều kiện đồng thời bắt buộc phải đạt được để bên mời thầu, bên mua trong hợp đồng mua bán nguyên liệu sạch áp dụng mua sắm trực tiếp bao gồm:

Thứ nhất, hình thức của gói thầu trước đó giữa chủ thầu và nhà thầu được lựa chọn là đấu thầu rộng rãi và đấu thầu hạn chế.

Thứ hai, 2 bên trước đó đã có giao kết hợp đồng mua bán thông qua đấu thầu trong thời hạn không quá 12 tháng kể từ ngày ký hợp đồng mua bán của gói thầu trước tới ngày phê duyệt kết quả mua sắm trực tiếp. Áp dụng vào thực tiễn ngành hàng hải, quy định giới hạn thời gian 12 tháng trên là hợp lý vì thông thường, các bên trong hợp đồng mua bán nguyên liệu sẽ cùng đồng thuận ký hợp đồng có hiệu lực từ 06 tháng cho đến 12 tháng.

Thứ ba, đơn giá của lần mua sắm thứ hai sẽ không được vượt qua đơn giá của lần thứ nhất và bị ràng buộc thêm yêu cầu phù hợp với giá thị trường tại thời điểm hoàn thiện hợp đồng. Như vậy, quy định về đơn giá có mức trần áp từ đơn giá của lần mua sắm thứ nhất. Đồng thời, kể cả khi chọn lựa đơn giá không đổi cho hai lần mua sắm, cách làm này cũng không được chấp nhận vì phải phù hợp với “thị trường”. Nếu giá thị trường xuống thấp hơn đơn giá lần thứ nhất, đơn giá lần hai sẽ không

được phép giữ ở mức như đơn giá trước đó.

Thứ tư, khối lượng mua sắm của lần thứ hai không được vượt quá 130% so với khối lượng tương ứng lần thứ nhất và không bao gồm khối lượng của tùy chọn mua thêm. Quy định này giới hạn cụ thể về độ lớn của hàng hóa mua sắm và đã loại bỏ được tình trạng lẫn tránh pháp luật bằng cách chia nhỏ gói thầu. Áp dụng với ngành hàng hải, biên độ dao động tăng trưởng của ngành luôn ổn định, được dự báo phát triển trong khoảng $\pm 0,5\%$ riêng trong giai đoạn từ 2024 đến 2029 đối với thương mại toàn khối vận chuyển bằng đường biển và $\pm 0,6\%$ với thương mại vận chuyển bằng container như minh họa tại Hình 2. Dự báo cho thương mại hàng hải toàn cầu từ 2024 đến 2029 [11]. Biên độ dao động dự báo không cao, cho phép các doanh nghiệp trong ngành có thể vượt qua điều kiện về giới hạn độ lớn của khối lượng mua sắm.

Year	Total seaborne trade in tons	Containerized trade in TEU
2024	2.0	3.5
2025	2.5	2.9
2026	2.5	2.9
2027	2.4	2.6
2028	2.3	2.5
2029	2.3	2.5

(Nguồn: UNCTAD, Review of maritime transport 2024)

Hình 2. Dự báo cho thương mại hàng hải toàn cầu từ 2024 đến 2029

Quả thực, quy định về mua sắm trực tiếp trên trong pháp luật đấu thầu giúp các bên tiết kiệm thời gian và chi phí để lựa chọn được nhà thầu phù hợp. Cách rút ngắn quy trình trên là hợp pháp và phù hợp thực tiễn khi các công ty có nhu cầu về nguyên liệu trong ngành hàng hải thường ký các hợp đồng nguyên tắc, trong thời hạn từ 06 tháng cho tới 01 năm. Trong bối cảnh nhà cung cấp thực hiện tốt nghĩa vụ hợp đồng, bên mua được phép bỏ qua các bước để đến ngay bước thực hiện thầu bằng việc cùng đàm phán, thương lượng ký kết hợp đồng.

Bên cạnh đó, nếu không có 04 điều kiện đồng thời hạn chế hình thức lựa chọn nhà thầu bằng mua sắm trực tiếp, ký kết hợp đồng mua bán có thể dẫn tới 02 rủi ro khi áp dụng, một là lạm dụng mua sắm trực tiếp để ưu ái 01 nhà thầu nhất định; hai là chỉ sử dụng hình thức này mà không áp dụng 08 hình thức còn lại [12]. Hai nguy cơ trên đã hoàn toàn bị loại bỏ bằng các điều kiện gắn chặt với hồ sơ đấu thầu trước đó như hạn chế về hình thức lựa chọn nhà thầu, về khoảng thời gian giữa hai lần mua sắm nguyên liệu, khối lượng mua

sắm và đơn giá của nguyên liệu.

4. Hợp đồng mua bán nguyên liệu sạch - một bước trong quy trình lựa chọn nhà thầu

Điều 43, Luật Đấu thầu 2023 thừa nhận hợp đồng mua bán, và trong bối cảnh nghiên cứu về hợp đồng mua bán nguyên liệu sạch phục vụ ngành Hàng hải, là một giai đoạn nằm trong quy trình thủ tục lựa chọn nhà thầu. Trong số 09 hình thức lựa chọn nhà thầu, hợp đồng là bước không thể bỏ qua và phải theo đúng thứ tự của quy trình luật định luôn bắt đầu từ chuẩn bị đấu thầu; tổ chức đấu thầu và kết thúc đấu thầu [13]. Hợp đồng mua bán nguyên liệu sạch nằm trong giai đoạn cuối: Kết thúc đấu thầu, sau khi bên mời thầu hoàn tất việc lập, trình, thẩm định, phê duyệt kết quả lựa chọn nhà thầu; thông báo cho các bên hữu quan về kết quả lựa chọn nhà thầu phù hợp để cung cấp nguyên liệu sạch. Hợp đồng mua bán sẽ là bước trung gian đến khâu cuối cùng để kết thúc đấu thầu là giám sát, quản lý thực hiện hợp đồng. Tuy cho phép áp dụng thủ tục đấu thầu rút gọn, nhưng thứ tự thực hiện các giai đoạn là không thay đổi theo quy định của pháp luật đấu thầu [14]. Điều 43 sở hữu kỹ thuật lập pháp cao và chặt chẽ khi quy định về các bước trong quy trình nhưng không quy định chi tiết về khoảng thời gian bắt buộc phải thực hiện các bước được nêu.

5. Hợp đồng mua bán nguyên liệu sạch - một văn bản pháp lý nhằm thực thi các yêu cầu trong hồ sơ mời thầu

Nội dung thực hiện nghĩa vụ trong hợp đồng mua bán là giao điểm giữa các yêu cầu đã được bên mời thầu đề ra trong giai đoạn chuẩn bị đấu thầu và thực hiện đấu thầu cùng với các đặc thù về khả năng cung cấp hàng hóa của nhà thầu được lựa chọn để xuất trong hồ sơ dự thầu. Theo pháp luật hợp đồng, hồ sơ mời thầu là một lời đề nghị giao kết hợp đồng vì đã quy định cụ thể và chi tiết số lượng, chủng loại, tính chất của hàng hóa (thậm chí cả về giá) và thông tin giao kết của một bên chủ thể cũng như giới hạn về thời gian mời thầu [15]. Hồ sơ dự thầu của các nhà thầu là một lời đề nghị giao kết hợp đồng chào ngược lại từ phía nhà thầu tới bên mời thầu. Nhà thầu được lựa chọn là nhà thầu có hồ sơ dự thầu - đề nghị giao kết hợp đồng phù hợp nhất với các yêu cầu đã đề ra của bên mời thầu.

Trong đấu thầu mua bán nguyên liệu sạch, các yêu cầu của bên mời thầu (như số lượng, chủng loại, chất lượng, đơn giá đề xuất) đã được chi tiết trong hồ sơ mời thầu [16]. Bên mời thầu sẽ tiến hành chuẩn bị thủ tục đấu thầu với các yêu cầu kỹ thuật đặc thù của nguyên liệu sạch. Tuy nhiên, với bản chất pháp lý

của hợp đồng mua bán, yếu tố về giao hàng, chuyển quyền sở hữu, chuyển giao rủi ro là những điều khoản bắt buộc phải có trong hợp đồng. Việc thực hiện đúng những cam kết là nghĩa vụ hợp đồng đã được thỏa thuận của hai bên [17].

Những nội dung của cả hồ sơ mời thầu và hồ sơ dự thầu của nhà thầu được chọn sẽ được hai bên thương thảo và đồng thuận thể hiện bằng hình thức văn bản dưới dạng hợp đồng mua bán nguyên liệu sạch. Đối tượng của hợp đồng mua bán là nguyên liệu sạch do đó, bên dự thầu không có nghĩa vụ phải trình bày các giải pháp kỹ thuật. Nghĩa vụ chính của nhà thầu là cung cấp nguyên liệu theo đúng tiêu chuẩn kỹ thuật của bên mời thầu yêu cầu như Hình 3. Minh họa về yêu cầu kỹ thuật 0.05S-II đối với dầu DO. Hợp đồng mua bán là sự đồng thuận, kết hợp giữa yêu cầu của bên mua với khả năng cung cấp của bên bán nhưng yêu cầu của bên mua - bên mời thầu mới là tiền đề gốc để thiết lập nên chuỗi quan hệ đấu thầu và mua bán.

Điều 1. Chung loại, chất lượng, nguồn gốc và số lượng hàng hóa:

1.1. Chung loại và số lượng: Bên A đồng ý mua và Bên B đồng ý bán nhiên liệu cung cấp cho tàu (dưới đây gọi tắt là "Hàng hóa"), cụ thể:

Stt	Tàu	Loại nhiên liệu	Số lượng (lít)	Tiêu chuẩn
1	Oceanus 9	Dầu DO 0,05S-II (lít)	40.000	Theo TCVN 5689:2018

1.2. Chất lượng:

- Chất lượng dầu DO 0,05S-II theo tiêu chuẩn Việt Nam hiện hành: 5689:2018

(Nguồn: Công ty Cổ phần Vận tải Nhật Việt)

Hình 3. Minh họa về yêu cầu kỹ thuật 0.05S-II đối với dầu DO

6. Hợp đồng mua bán nguyên liệu sạch - một cách thức để đánh giá năng lực nhà thầu

Trong suốt giai đoạn chuẩn bị và tổ chức đấu thầu, và 2/3 giai đoạn kết thúc đấu thầu, năng lực của nhà thầu chỉ được thể hiện bằng văn bản thông qua cơ sở dữ liệu nhà thầu; hồ sơ dự thầu và thông qua thuyết trình nằm trong 04 phương thức lựa chọn nhà thầu [18]. Năng lực thực thi của nhà thầu có các chỉ dẫn tham khảo uy tín, có tài sản đảm bảo thực hiện theo Điều 68. Tuy nhiên, ý chí mong muốn của bên mua vẫn luôn hợp đồng mua bán được thực hiện, số lượng nguyên liệu sạch được giao theo đúng tiêu chuẩn kỹ thuật, thời gian.

Pháp luật đấu thầu để cho nhà thầu được lựa chọn không gian rộng rãi để thực hiện nghĩa vụ trong hợp đồng mua bán nhưng kiểm soát chất lượng bằng trách nhiệm công bố thông tin.

Khoản 1 điểm k, Điều 7 và Khoản 1, điểm c, Điều 8 yêu cầu bên trúng thầu phải cập nhật, đăng tải thông tin kết quả thực hiện hợp đồng vào trong cơ sở dữ liệu

nhà thầu. Quy định về việc minh bạch, công khai thông tin về thực thi trên sẽ giúp các chủ thầu trong tương lai có thêm thông tin tham khảo để xây dựng, lên phương án chuẩn bị thầu, tổ chức đấu thầu phù hợp [19]. Đặc biệt, việc công khai thông tin thực hiện hợp đồng trong quá khứ, một trách nhiệm bắt buộc, không thể trốn tránh theo Luật Đấu thầu 2023 sẽ là một chỉ dẫn quan trọng để chủ thầu đánh giá chính xác hồ sơ dự thầu. Tương tự như mua sắm nguyên liệu sạch phục vụ ngành hàng hải, yếu tố định danh nhà thầu cung cấp nguyên liệu là vô cùng quan trọng do chất lượng của nguyên liệu là yếu tố ảnh hưởng đến an toàn hàng hải, điều khiển tàu [20], [21]. Hệ lụy từ việc mất an toàn và tác động tiêu cực tới quản lý hàng hải có thể dẫn tới nhiều rủi ro trong điều khiển tàu, phát sinh trách nhiệm của người vận chuyển, làm gia tăng khả năng tàu bị kiểm tra, xử phạt tại quốc gia có cảng [22], [23], [24].

7. Hợp đồng mua bán nguyên liệu sạch - một công cụ pháp lý để hạn chế rủi ro

Điểm e Mục 5.4 trong Quy chế Đấu thầu mua sắm dành cho Bên vay vốn tài trợ dự án đầu tư của Ngân hàng Thế giới cũng nhấn mạnh vai trò của quản trị rủi ro bằng công cụ hợp đồng khi khuyến nghị: "Hợp đồng có sự phân chia hợp lý về trách nhiệm, rủi ro và nghĩa vụ pháp lý".

Tuy hình thức và mục đích đấu thầu của Quy chế hướng dẫn do Ngân hàng Thế giới soạn thảo là khác biệt nhưng về mặt bản chất pháp lý, hợp đồng thương mại nói chung và hợp đồng mua bán nguyên liệu sạch thông qua đấu thầu nói riêng đều phải quy định về các điều kiện không thuận lợi, rủi ro và lên phương án dự trù giải quyết. Những rủi ro khi thực hiện hợp đồng mua bán có thể đã được đề cập, trao đổi và đưa ra hướng giải quyết, nhưng, văn bản cụ thể ghi nhận và xác lập quyền, nghĩa vụ của các bên khi xảy ra tranh chấp vẫn luôn là công cụ hợp đồng [25]. Hợp đồng mua bán hàng hóa sẽ làm giảm thiểu các tranh chấp phát sinh khi quy định cụ thể về luật áp dụng, cơ chế giải quyết tranh chấp, thời điểm chuyển giao rủi ro.

7.1. Giảm thiểu rủi ro bằng quy định cơ chế giải quyết tranh chấp và pháp luật áp dụng cho hợp đồng mua bán

Nguyên liệu sạch là dạng nguyên liệu còn mới, do giá thành cao nên ít được sử dụng cho thị trường trong nước. Vì vậy, rất có thể quá trình đấu thầu sẽ được thực hiện có quy mô quốc tế và nhà thầu được lựa chọn có khả năng có quốc tịch nước ngoài. Từ giả định này, xung đột pháp luật giữa luật quốc gia nơi người bán, người mua có trụ sở; luật quốc gia nơi thực hiện

hợp đồng (do có thể tàu sẽ tiếp nguyên liệu tại cảng nước ngoài) là chắc chắn xảy ra. Việc ghi nhận rõ ràng thỏa thuận của các bên trong hợp đồng về luật áp dụng sẽ giúp tránh mất thời gian, công sức của các bên.

Trong trường hợp hợp đồng mua bán nguyên liệu sạch có yếu tố nước ngoài và các bên không có thỏa thuận trước về luật áp dụng, cơ chế giải quyết tranh chấp mà các bên đã thỏa thuận trong hợp đồng sẽ quyết định pháp luật áp dụng [26]. Việc quyết định sử dụng tòa án hay các cơ chế giải quyết tranh chấp ngoài tòa nên được các bên cân nhắc đưa vào hợp đồng để tránh trường hợp tranh chấp bị từ chối giải quyết, thụ lý do Tòa án hoặc trọng tài thương mại không có thẩm quyền giải quyết [27].

7.2. Giảm thiểu rủi ro bằng quy định về thời điểm chuyển giao rủi ro

Mặc dù Luật Đấu thầu không quy định và cho phép dẫn chiếu về các quy định pháp luật có liên quan nhưng thời điểm chuyển giao rủi ro là một điều khoản quan trọng trong hợp đồng mua bán hàng hóa trong đó có mua bán nguyên liệu sạch. Thời điểm chuyển giao rủi ro sẽ được các bên tự do thỏa thuận.

Tuy nhiên thực tiễn ngành hàng hải, đặc biệt trong việc thực hiện việc tiếp nguyên liệu cho tàu thì hoàn toàn khác biệt và các bên thường không sử dụng Incoterms. Theo tập quán hàng hải quốc tế, rủi ro được chuyển giao khi hàng đi qua khớp nối của hai mặt xích nối giữa đường ống xuất hàng của phương tiện của bên bán và đường ống tiếp nhận hàng của phương tiện nhận hàng của bên mua [28]. Do đối tượng hợp đồng là nguyên liệu dưới dạng khí, dạng lỏng nên thời điểm chuyển giao rủi ro với hợp đồng mua bán nguyên liệu có sự khác biệt so với các loại hàng hóa khác mà các điều kiện thương mại quốc tế như Incoterms 2020 không thể bao quát hết được. Vì vậy, các bên trong hợp đồng mua bán cần phải quy định cụ thể trong hợp đồng về thời điểm chuyển rủi ro theo tính chất hàng hóa trao đổi.

8. Kết luận

Hợp đồng mua bán nói chung và mua bán nguyên liệu sạch nói riêng là một trong những dạng hợp đồng pháp lý thông dụng vì mục đích sinh lời được ký kết giữa thương nhân với thương nhân. Bằng các phương pháp phân tích, so sánh, tổng hợp, 05 vai trò pháp lý của hợp đồng mua bán đã được làm rõ cho thấy tầm quan trọng của dạng hợp đồng này trong suốt quá trình đấu thầu nguyên liệu sạch phục vụ ngành hàng hải. Luật Đấu thầu 2023 đã tạo ra một khuôn khổ pháp lý minh bạch, rõ ràng đối với hoạt động mua sắm hàng hóa thông qua đấu thầu nhằm lựa chọn nhà thầu cung cấp theo nguyên tắc nhất quán minh bạch, hiệu quả kinh tế và trách nhiệm giải

trình. Trong hợp đồng mua bán nguyên liệu sạch phục vụ ngành hàng hải, những đặc thù của ngành được thể hiện qua đối tượng hợp đồng, chủ thể giao kết hợp đồng, tần suất đấu thầu và giao kết hợp đồng cùng với thời điểm chuyển giao rủi ro. Dù vậy, quá trình đấu thầu nguyên liệu sạch cho vận chuyển hàng hóa bằng đường biển vẫn luôn thuộc phạm vi áp dụng của pháp luật về đấu thầu.

Hiện nay, Việt Nam đang ở quá trình khuyến khích sử dụng nguyên liệu sạch nên các số liệu thống kê về mua sắm nguyên liệu sạch chưa được thống kê. Bên cạnh đó, với sự phát triển nhanh chóng của công nghệ sản xuất năng lượng tái tạo, các doanh nghiệp vận tải biển có tham vọng tự chủ nguồn nguyên liệu như trường hợp của hãng tàu lớn thứ 03 thế giới CMA CMG đầu tư và lan rộng để vận chuyển container tại Việt Nam. Vì vậy, chủ trương xây dựng chính sách về giảm phát thải khí thải của ngành Hàng hải là xây dựng cảng xanh (tập trung ở khu vực cảng Lạch Huyện; Cái Mép - Thị Vải) và các biện pháp ưu đãi cho doanh nghiệp sử dụng năng lượng sạch, trang thiết bị hiện đại (định thuế nhập khẩu tàu biển ở mức 0%).

Lời cảm ơn

Nghiên cứu này được tài trợ bởi Trường Đại học Hàng hải Việt Nam trong đề tài mã số: **DT24-25.09**.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Nguyễn Kim Phương (2014), *Giáo trình Kinh tế khai thác thương vụ*, NXB Hải Phòng, Hải Phòng.
- [2] Lemper, B., Tasto, M. (2015), *Demand and Supply of Maritime Transport Services: Analysis of Market Cycles* in: Schinas, O., Grau, C., Johns, M. (eds.) (2015) *HSBA Handbook on Ship Finance*. Springer, Berlin, Heidelberg.
doi: 10.1007/978-3-662-43410-9_1
- [3] Đinh Đào Ánh Thúy (2018), *Giáo trình Đấu thầu*, NXB Đại học Kinh tế Quốc dân, Hà Nội.
- [4] C. Weatherby, B. Eyler, J. Brunner (2022), *Delivering on Vietnam's COP26 commitments: Regional leadership on renewable energy and river conservation*, Stimson Center, Washington.
- [5] Nations, U. (2024), *Review of Maritime Transport*. Geneva, United Nations Publications.
- [6] International Maritime Organization (2025), *Future Fuels and Technology Project*, (<https://futurefuels.wpdev.ws/>) truy cập ngày 14/04/2025.
- [7] Hannah Ritchie (2020), *What are the safest and cleanest sources of energy?*, Published online at OurWorldinData.org.

- [8] Constellation NewEnergy Inc. (2025), *What is clean energy?*, Published online at <https://www.constellation.com/> ngày 16/04/2025.
- [9] CMA CGM Group (2024), *CMA CGM to develop an electric barge solution to serve Vietnam operations*, truy cập tại <https://www.cmacgm-group.com/> ngày 16/04/2025.
- [10] VOSCO (2024), *Báo cáo thường niên 2023 Công ty Cổ phần Vận tải biển Việt Nam*.
- [11] Nations, U. (2024), *Review of Maritime Transport*. Geneve, United Nations Publications.
- [12] Ban pháp chế Phòng Công nghiệp và thương mại Việt Nam, *Góp ý Dự thảo Luật Đấu thầu (sửa đổi) (Bản thảo định ngày 05/08/2022)*, truy cập tại địa chỉ https://vibonline.com.vn/bao_cao/vcci_gop-y-tham-dinh-du-thao-luat-dau-thau-sua-doi ngày 28/03/2025.
- [13] Nguyễn Thế Vinh, Lê Văn Tăng (2022), *Giáo trình Đấu thầu mua sắm*, Tài liệu giảng dạy của Học viện Chính sách và Phát triển, trang 64-68.
- [14] Nguyễn Quang Duệ, Đào Thu Trang (2011), *Nghệp vụ Đấu thầu*, NXB Thông tin và Truyền thông, Hà Nội.
- [15] Nguyễn Viết Tý (2014), *Giáo trình Luật thương mại (Tập 2)*, NXB Công an Nhân dân, trang 50-59.
- [16] Phan Huy Hồng (2024), *Giáo trình Pháp luật về thương mại hàng hóa và dịch vụ*, NXB Hồng Đức.
- [17] Nguyễn Thế Vinh, Lê Văn Tăng (2022), *Giáo trình Đấu thầu mua sắm*, Tài liệu giảng dạy của Học viện Chính sách và Phát triển.
- [18] Nguyễn Thị Nhung (2024), *Bàn về “hành vi không bảo đảm công bằng, minh bạch” trong hoạt động đấu thầu theo Luật Đấu thầu năm 2023*, Tạp chí Dân chủ và pháp luật, truy cập tại địa chỉ <https://danchuphapluat.vn/ban-ve-hanh-vi-khong-bao-dam-cong-bang-minh-bach-trong-hoat-dong-dau-thau-theo-luat-dau-thau-nam-2023-3279.html> ngày 17/03/2025.
- [19] IMO (2017), *International Code of Safety for Ship Using Gases or Other Low-flashpoint Fuels (IGF Code)*.
- [20] United Nations, *Treaty Series*, Vol.2797, p.3; Doc.A/CONF.188.6; C.N.112.2011.Treaties-2 of 14 March 2011 (Entry into force).
- [21] Włodzimierz Kamiński et al., (2016), *The quality of marine fuels and the safety of navigation: Case studies*, *Scientific Journals of the Maritime University of Szczecin*, Politechnika Morska w Szczecinie 2392-0378 (online).
- [22] Nguyễn Viết Tý (2014), *Giáo trình Luật thương mại (Tập 2)*, NXB Công an Nhân dân, trang 281.
- [23] Japan Coast Guard (2023), *For the safety navigation in Japanese coastal waters (ebook)*.
- [24] Lưu Việt Hùng (2019), *Nghiên cứu giải pháp nâng cao an toàn hàng hải vùng biển Việt Nam*, Luận án Tiến sĩ, Trường Đại học Hàng hải Việt Nam.
- [25] Đinh Đào Ánh Thúy (2018), *Giáo trình Đấu thầu*, NXB Đại học Kinh tế Quốc dân, Hà Nội.
- [26] Trần Minh Ngọc (2017), *Giáo trình Tư pháp quốc tế*, NXB Công an nhân dân, Hà Nội, trang 82.
- [27] Trần Minh Ngọc (2017), *Giáo trình Tư pháp quốc tế*, NXB Công an nhân dân, Hà Nội.
- [28] Oil Companies International Marine Forum, (2013), *Recommendations on the Hazard Assessment of Fuel Changeover Processes*, (www.ocimf.org) truy cập ngày 17/03/2025.

Ngày nhận bài:	17/03/2025
Ngày nhận bản sửa lần 01:	29/03/2025
Ngày nhận bản sửa lần 02:	14/04/2025
Ngày duyệt đăng:	16/04/2025